

MAGNUS HENREKSON

Korpi tredje väg – ännu en återvändsgränd*

Walter Korpi har i ett stort antal artiklar under senare år, inte minst i *Ekonomisk Debatt*, med stor beslutsamhet försökt belägga att Sverige inte har något tillväxtproblem. I ljuset av dagens situation ter sig detta naturligtvis särskilt märkligt, men även om vi utsträcker perspektivet blir det allt svårare att övertygas av Korpi argument.

Till en början kunde Korpi [1990a, 1990b] dra slutsatsen att det inte gick att belägga någon eftersläpning i Sveriges tillväxttakt per capita efter 1970 genom att hänvisa till den sk upphinnarfaktorn, dvs tesen att det av ett antal skäl bör vara lättare att ha en hög tillväxttakt för ett land som är relativt fattigt. Med stöd av upphinnarfaktorn menade Korpi att Sveriges relativa tillväxt endast borde jämföras med de sju länder som 1970 (efter vissa bortsorteringar) hade den högsta ekonomiska levnadsstandarden per capita. Som Pär Hansson och jag visat (Hansson & Henrekson [1991, 1992]) är det inte längre relevant att hänvisa till upphinnarfaktorn som förklaring till Sveriges långsamma tillväxt, vilket gör att Korpi ursprungliga slutsats faller.

När detta stod klart började istället Korpi driva en annan linje, nämligen att man inte ska jämföra relativ tillväxt utan tillväxt i absoluta tal, se Korpi [1992a]. Där kommer Korpi fram till den häpnadsväckande slutsatsen att inkomsten per ca-

pita i Sverige är 45 procent högre än EG-genomsnittet och att inkomstnivån i EG ligger på svensk 1960-talsnivå.

Skälet till Korpi resultat är enkelt: han jämför BNP per capita mellan olika länder ett givet år genom att konvertera BNP per capita i respektive lands valuta till USD (och sedan till svenska kronor) vid den växelkurs som råkade gälla ett visst år. Det år som valts är 1985. Den välinformerade vet att just det året var dollarn extremt högt värderad, särskilt gentemot de europeiska valutorna, och på grund av den svenska valutakorgen, där dollarn hade dubbel vikt, var även kronan högt värderad gentemot EG-valutorna i förhållande till dagens läge.¹

Sedan början av 1970-talet har växelkurserna fluktuerat mycket kraftigt, vilket gör att den här typen av jämförelse av BNP-nivåer blir meningslös. Ett enkelt exempel kan illustrera hur bisarra resultaten blir: uttryckt i dollar till rådande växelkurs var Västtysklands BNP per capita år 1980 12 procent högre än USAs, år 1985 var den 39 procent lägre och 1990 10 procent högre än USAs. Enligt samma beräkningsmetod hade Sverige år 1990 en BNP per capita som översteg den amerikanska med 24 procent. Samtidigt finns det ingen vettig människa som hävdar att

* Jag tackar Pär Wiker för hjälp med framtagande och bearbetning av använda data.

¹ För att ge åtminstone en viss uppfattning om storleken på växelkursfluktuationerna mellan EMS-valutorna och USD kan nämnas att den genomsnittliga DEM/USD kursen var 2,94 år 1985 och 1,61 år 1990, dvs kursen var 82 procent högre 1985. Vad gäller SEK/USD var kursen däremot bara 45 procent högre 1985 än 1990.

Ekonomisk Debatt MAGNUS HENREKSON är redaktör för *Ekonomisk Debatt* och verksam vid Fackföreningsrörelsens institut för ekonomisk forskning, FIEF, Stockholm.

BNP per capita i början på 1990-talet är högre i Sverige och Västtyskland än i USA. Den som vill ha ytterligare belegg för orimligheten av denna typ av jämförelse hänvisar vi till Walter Korpi [1990c] egen artikel i *Ekonomisk Debatt*. Där visas övertygande, vid detta tillfälle i polemik med Näringslivets Ekonomifakta, hur motsvarande tillväxtjämförelser blir då löpande växelkurser används.

De enda nivåjämförelser som är någorlunda rättvisande är därför att jämföra sk köpkraftsparitetsjusterade BNP per capita. Denna justering görs på ett sådant sätt att en given summa pengar vid omräkning till annan valuta ger möjlighet till inköp av samma varukorg i samtliga länder som jämförs. Detta är den *enda* rimliga jämförelse av BNP-nivåer som går att göra. I *Tabell 1* jämförs BNP-nivån mätt på detta sätt i Sverige med OECD, OECD Europa och EG.

Tabell 1 Köpkraftsparitetsjusterad BNP per capita i OECD, OECD Europa, EG och Sverige 1970 och 1990 (OECD = 100).

	1970	1990
OECD	100	100
OECD Europa	85	83
EG	91	92
Sverige	110	99

Källa: *OECD National Accounts*, vol 1, 1992

År 1970 låg Sveriges BNP per capita 10 procent över OECDs genomsnitt, 29 procent över OECD Europa och 21 procent över EGs nivå. 1990 hade Sverige för första gången hamnat *under* OECD-genomsnittet och gapet till EG-länderna och OECD Europa har under de två decennierna minskat kraftigt. Ur detta följer förstas automatiskt att den absoluta tillväxten i de tre aggregaten varit högre än i Sverige, tvärt emot vad Korpi hävdar. Låt oss därmed slå fast: varje relevant jämförelse av BNP-nivåns utveckling per

capita i Sverige, EG, OECD och OECD Europa visar på en svensk eftersläpning.

I detta nummer av *Ekonomisk Debatt* röjer Korpi [1992b] ännu en väg i tillväxtdebatten: eftersom den internationella ekonomiska statistiken är osäker bör man begränsa analysen till utvecklingen för arbetsproduktiviteten i tillverkningsindustrin, vilket sägs vara det mest jämförbara och tillförlitliga måttet. Vid en sådan jämförelse menar sig Korpi återigen finna att Sverige inte har något eftersläpningsproblem, och i polemik med Klas Eklund [1992] menar han därför att "taga som helhet stöder inte tillgängliga fakta Eklunds påstående att de svenska produktivetsproblemen fram till 1990 varit svårare än i andra västländer" (s 584). Denna slutsats kräver naturligtvis dels att jämförelsen av industriproduktivitets utveckling är korrekt, dels att man utifrån att bara studera industrins produktivetsutveckling kan dra användbara slutsatser om hela ekonomins funktionsförmåga. Låt oss se om dessa förutsättningar föreligger.

Jämförbara data över tillverkningsindustrins produktivitet per arbetad timme har under lång tid samlats in och bearbetats av US Department of Labor för tolv industriländer. Avseende perioden 1960–90 kan man utifrån dessa data konstruera en tabell liknande Korpi [1992b, s 582]. Resultatet återfinns i *Tabell 2*. Förutom att vissa mindre skillnader uppstår framgår klart att enligt US Department of Labors data har Sverige haft en jämförelsevis oförmånlig utveckling av industrins produktivitet sedan 1973. Anledningen till att Korpi inte finner detta är att han tar data för Sverige från en helt annan källa, nämligen industristatistiken.

Ett sådant förfarande är ytterligt tvivelaktigt. För det första bygger US Department of Labor sina siffror på respektive länders nationalräkenskaper och inte på industristatistiken (Ringqvist [1992, s 61]). För det andra har man rimligen en strävan att uppnå god jämförbarhet mellan de

Tabell 2 Procentuell ökning av tillverkningsindustrins produktivitet per arbetad timme i tolv länder 1960–90. Olika delperioder.

	1960-73	1973-79	1979-89	1989-90	1984-89	1960-90
USA	3,3	1,4	3,2	2,5	3,9	2,9
Canada	4,5	2,1	1,5	1,3	0,7	2,9
Japan	10,2	5,0	4,1	3,7	4,6	6,9
Belgien	6,9	6,0	5,1	4,2	3,3	6,0
Danmark	6,4	4,2	1,0	2,3	-0,2	4,0
Frankrike	6,4	4,6	3,5	1,0	3,9	4,9
Västtyskland	5,6	4,2	1,9	4,6	2,1	4,0
Italien	6,4	5,7	4,0	3,2	3,1	5,3
Nederländerna	7,4	5,5	3,2	2,0	2,0	5,4
Norge	4,7	2,1	2,4	2,3	2,0	3,3
Sverige	6,4	2,6	2,2	0,5	1,0	4,0
Storbritannien	4,2	1,2	4,8	0,8	4,8	3,7
Medelvärde	5,8	3,7	3,1	2,4	2,6	4,4
Medelvärde 10 länder	5,6	3,7	3,0	2,4	2,5	4,2
Medelvärde 11 länder	6,0	3,8	3,1	2,5	2,7	4,5

Anm. Medelvärde 10 länder exkluderar Sverige och Japan, medelvärde 11 länder exkluderar Sverige.

Källa: US Department of Labor, december 1991, Table 1.

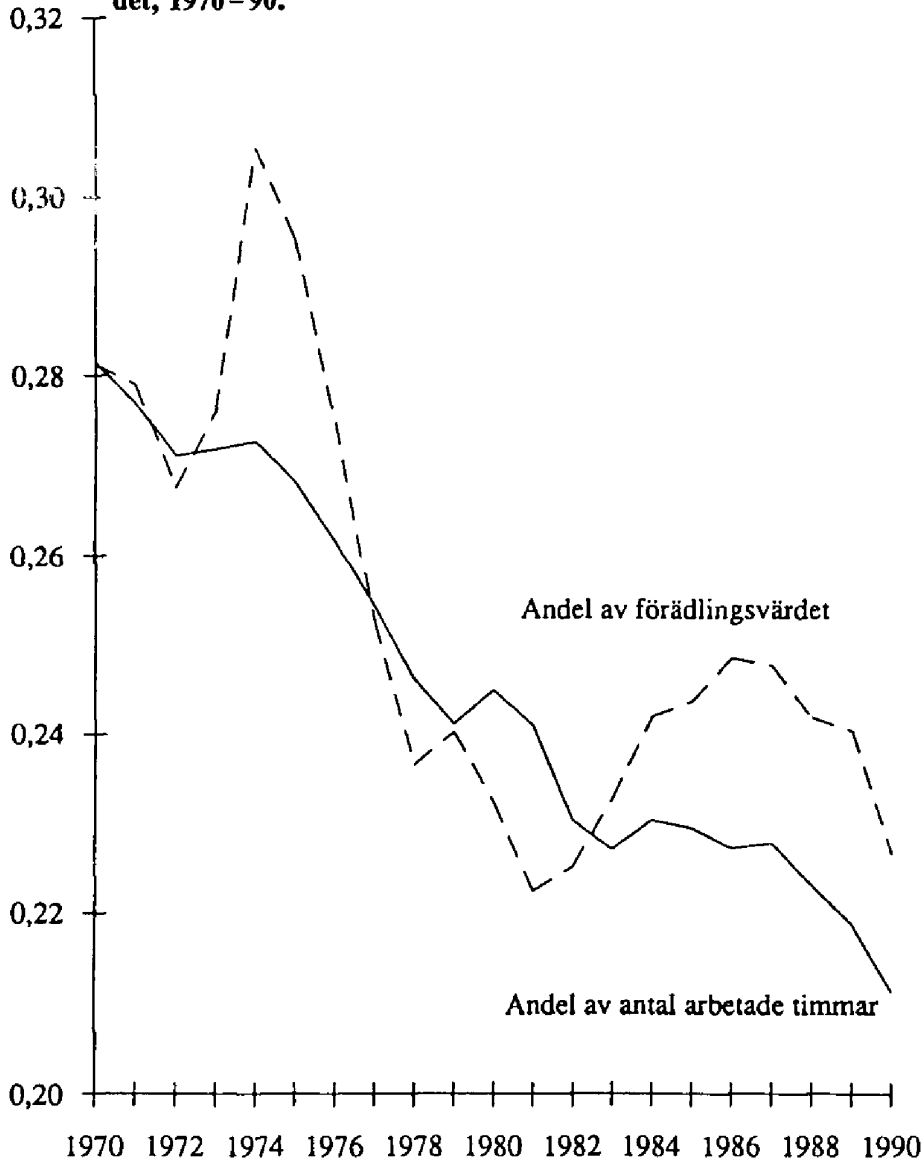
tolv ländernas statistik. Man kan därför inte godtyckligt hämta en viss serie från en annan källa utan att jämförbarheten äventyras. Kanske finns motsvarande (industri)statistik som ger en mer förmånlig bild av utvecklingen också för andra länder? Eftersom det ju också finns en nationalräkenskapsbaserad serie för industrins produktivetsutveckling i Sverige som ger en mindre förmånlig bild för Sveriges del, hade det onekligen varit klädsamt om Korpi även redovisat denna i sin tabell.²

Men även om den oreviderade industristatistiken vore korrekt kan man inte dra slutsatsen att Sverige inte har något tillväxtproblem. Anledningen är enkel: industrisektorn utgör en alldeles för liten andel av ekonomin för att man utifrån dess utveckling ska kunna dra väl underbyggda slutsatser om helheten. I *Figur 1* ser vi hur tillverkningsindustrins andel av

såväl antalet arbetade timmar som förädlingsvärdet sjunkit dramatiskt sedan början av 1970-talet. För närvarande utgör industrisektorn endast cirka en femtedel av den totala ekonomin. Vad som (eventuellt) ser ut att vara en snabb produktivetsutveckling rent statistiskt är troligen

² Både industristatistikens och nationalräkenskaperens produktivitetsserier för industrin undergår för närvarande en revidering. Enligt SCB kommer resultatet att bli att de nationalräkenskapsbaserade produktivitetssiffrorna revideras upp något, medan de industristatistikbaserade revideras ner ungefär dubbelt så mycket i absoluta tal. Om detta stämmer kommer den slutgiltiga statistiken, givet att inga större nedrevideringar i genomsnitt sker i övriga länder, att visa att produktivetsutvecklingen under 1980-talet varit långsammare i Sverige. Jfr Ringqvist [1992].

Figur 1 Tillverkningsindustrins andel av antalet arbetade timmar och av förädlingsvärdet, 1970–90.

Källa: Nationalräkenskaperna.

till stor del ett resultat av att mindre produktiva delar av industrin slagits ut av utländska konkurrenter. Om vi haft en snabb produktivitetutveckling till priset av att industrisektorn blivit för liten blir därför detta mått missvisande.

Det enda internationellt jämförbara produktivetsmått som publiceras är tillväxten i BNP per sysselsatt i hela ekonomin. Möjligen kan, vilket Korpi [1992b, s 581] hävdar, också BNP per capita ses

som ett produktivetsmått. I *Tabell 3* sammanfattas Sveriges relativa utveckling avseende dessa två mått sedan 1970.³ Som vi ser är det omöjligt att konstatera annat än att Sverige släpar efter även i produktivitetshänseende.

³ Mer omfattande motiveringar till varför tillväxtjämförelser lämpligen görs mot större aggregat av länder och över längre perioder finns i Henrekson [1992].

Tabell 3 Årlig procentuell tillväxt i BNP per sysselsatt (1970–91) och BNP per capita (1970–90) i Sverige, OECD, OECD Europa och små europeiska länder.

	BNP per sys- selsatt 1970–91	BNP per capita 1970–90
Sverige	1,1	1,6
OECD	1,9	2,2
OECD Europa	2,0	2,0
Små europeiska länder	2,0	ingen uppgift

Anm: P g a att den svenska årsarbetstiden sannolikt minskade något snabbare än genomsnittet i övriga länder under 1970-talet kan utvecklingen för 1970-talet ge en överdrivet ofördelaktig bild av tillväxten i produktionen per arbetad timme, vilket skulle varit ett mer rättvisande produktivetsmått. Å andra sidan är bilden den omvända under 1980-talet då den genomsnittliga årsarbetstiden ökade i Sverige i motsats till de flesta andra länder. Före 1977 finns inga data för utvecklingen av BNP per sysselsatt inom de olika aggregaten. Istället har ovägd genomsnitt använts för dessa år.

Källa: OECD Economic Outlook, juli 1992 för BNP per sysselsatt och OECD National Accounts, Main Aggregates, vol 1, 1992 för BNP per capita.

Jag har i denna korta artikel försökt visa att Walter Korpi vandrat tre olika vägar i sina försök att belägga att någon svensk eftersläpning avseende den ekonomiska utvecklingen sedan början av 1970-talet inte föreligger.⁴ Alla tre vägarna har visat sig vara återvändsgränder; ett närmare skärskådande av faktaunderlag och urvalsmetoder visar att slutsatserna inte håller.

Korpi [1991] skriver att "objektivitetsproblemet inte [är] begränsat till Näringslivets Ekonomifakta". Nej, sannerligen inte.

Referenser

- Eklund, K, [1992], "Drivkrafter och omvandlingstryck för höjd produktivitet". *Ekonomisk Debatt*, årg 20, nr 1, s 5–14.
- Hansson, P & Henrekson, M, [1991], "Den svenska tillväxten: Blir vi omsprungna eller bara upphunna?" *Ekonomisk Debatt*, årg 19, nr 3, s 261–266.
- Hansson, P & Henrekson, M, [1992], "Do Rich Countries Grow More Slowly?" *Skandinaviska Enskilda Banken Quarterly Review*, nr 1–2, s 3–12.
- Henrekson, M, [1992], *Sveriges tillväxtproblem. En analys med särskild tonvikt på humankapitalets roll*. SNS Förlag, Stockholm.
- Korpi, W, [1990a], "Halkar Sverige efter? Vår ekonomiska tillväxt och produktivitet i jämförande belysning". *Ekonomisk Debatt*, årg 18, nr 5, s 455–470.
- Korpi, W, [1990b], "Sveriges tillväxt följer de andra rikaste västländernas. Svar till SNS Konjunkturråd". *Ekonomisk Debatt*, årg 18, nr 7, s 666–674.
- Korpi, W, [1990c], "Näringslivets Ekonomifakta tyvärr inte att lita på. Svar till Davidsson". *Ekonomisk Debatt*, årg 18, nr 8, s 749–755.
- Korpi, W, [1991], "Objektivitetsproblemet inte begränsat till Näringslivets Ekonomifakta. Svar till Davidsson". *Ekonomisk Debatt*, årg 19, nr 2, s 149–151.
- Korpi, W, [1992a], "Grovt vilseledande, Bildt!". *Dagens Nyheter*, 26 maj.
- Korpi, W, [1992b], "Håller Klas Eklunds diagnos?" *Ekonomisk Debatt*, årg 20, nr 7, s 581–585.
- Korpi, W, [1992c], *Halkar Sverige efter? Sveriges ekonomiska tillväxt 1820–1990 i jämförande belysning*. Carlssons Förlag, Stockholm.
- Ringqvist, M, [1992], "Industrins konkurrenskraft och produktivitet i fokus – en utvärdering av statistiken". R&D Report 1992:1, SCB.

⁴ Efter att denna artikel färdigställdes har Korpi [1992c] utkommit med en bok om Sveriges tillväxt. Bokens innehåll föranleder dock inte några ändringar av argumentation och slutsatser.